

VA-plan

Tingsryds kommuns VA-planering del 3
Antagen i kommunstyrelsen 24 februari 2020

Arbetsgrupp för VA-plan

Arbetsgruppen har bestått av tjänstemän från Tingsryds kommun samt handläggare, uppdragsledare och granskare från Sweco Environment.

VA-planen har tagits fram i samverkan mellan kommunen och Sweco, utifrån de inriktningar och avgränsningar som kommunen bestämt. Sweco har varit projektledare för uppdraget och har sammanställt det material kommunen inkommit med.

Detta dokument, VA-handlingsplanen, har tagits fram under 2019.

Tingsryds kommun

Carina Axelsson, Per Jönsson, Jonas Weidenmark, Camilla Norman, Maja Bringsarve, Birgitta Holgersson och Lina Parsland.

Sweco

Uppdragsledare: Linnea Larsson

Handläggare: Linnea Ruderfelt

Granskare: Anna Valdusson och Linnea Larsson

Detta projekt har medfinansierats genom statsstöd till lokala vattenvårdsprojekt förmedlade av Länsstyrelsen i Kronoberg.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Arbetsprocess	2
1.1	Strategisk planering för en hållbar utveckling	2
2	Plan för den allmänna VA-anläggningen	3
2.1	Tingsryds framtida vattenförsörjning och avloppshantering	3
2.2	Åtgärdsbehov	3
3	Plan för VA utanför verksamhetsområde	8
3.1	Utbyggnad av vatten och avlopp till befintlig bebyggelse	8
3.2	Identifiering av områden som kan omfattas av 6 § LAV	9
3.3	Bedömning av identifierade områden	10
3.4	Kategorisering	13
3.5	Vidare arbete med vatten och avlopp utanför verksamhetsområde	15
4	Tingsryds VA-plan i ett större sammanhang	17
4.1	Åtgärder för bättre vattenstatus	17
4.2	Hållbar utveckling och Agenda 2030	17

Bilagor

Bilaga 1 – VA-planområden

Bilaga 2 – Områdesbeskrivningar VA-planområden

Bilaga 3 – Beskrivning av bedömningsmodell för VA-utbyggnad

Bilaga 4 – Åtgärdslista

1 Inledning

Denna VA-plan beskriver Tingsryds kommuns långsiktiga arbete för hållbar vattenförsörjning och hantering av spill- och dagvatten. VA-planen möjliggör långsiktig ekonomisk planering samt utveckling av vatten och avlopp i linje med samhällsutvecklingen. Den är också en strategiskt viktig åtgärd för att minska VA-verksamhetens påverkan på kommunens vattenförekomster.

Strategisk VA-planering är en del av kommunens övergripande planering och genomförs i tre steg (se Figur 1):

STEG 1. VA-översikt

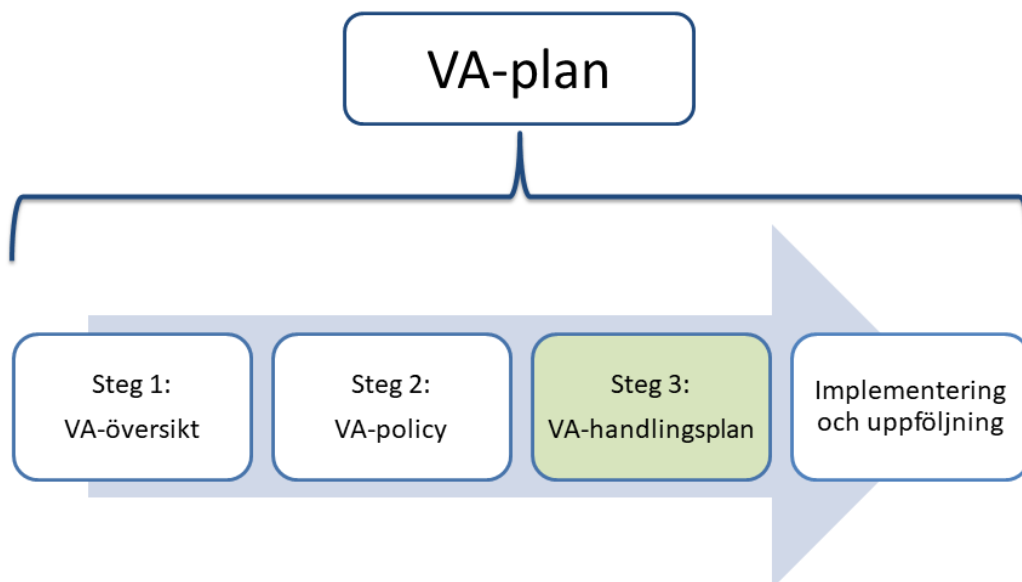
VA-översikten är en nulägesbeskrivning som berör känd information i nuläget, förutsättningar och strategiska frågor. Den beskriver hur verksamheten ser ut idag och identifierar åtgärdsbehov.

STEG 2. VA-policy

VA-policyn fastställer riktlinjer och ger underlag till strategiska vägval för kommunens VA. Den beskriver strategier för hur verksamheten ska fungera i framtiden.

STEG 3. VA-handlingsplan

I VA-handlingsplanen specificeras de åtgärder som måste till för att ta sig ifrån nuläget till det önskade läge som strategierna anger. Handlingsplanen ska vara ett levande dokument som uppdateras efterhand som åtgärderna utförts och nya blir aktuella.

Figur 1. Strategisk VA-planering utförs i tre steg, VA-handlingsplanen är steg 3.

1.1 Arbetsprocess

Nuläget som beskrivs i VA-översikten samt strategier och riktlinjer i VA-policyn sätter ramarna för VA-planens innehåll. Under arbetets gång har medarbetare på Tingsryds kommun involverats för att det framtagna materialet ska förankras i verksamheten. VA-policyn grundas också på en workshop som hållits med representanter för såväl tjänstemän som politiker i kommunen.

På liknande sätt som för VA-policyn har arbetet med VA-planen startats med en workshop. Vid denna workshop medverkade tjänstemän från VA-verksamheten. Diskussionerna vid mötet kretsade kring vilka utmaningar kommunen har och vilka lösningar som finns på kort och längre sikt.

1.1 Strategisk planering för en hållbar utveckling

Tingsryds kommun är sedan 2019 med i projektet *Glokala Sverige* som drivs av svenska FN-förbundet tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Projektet syftar till att implementera arbetet med Agenda 2030 och de Globala målen för hållbar utveckling i kommuner och regioner i Sverige.

Långsiktig, strategisk planering medför att perspektivet hållbar utveckling får en tydlig plats även i arbete med vatten och avlopp. VA-planens bidrag till hållbar utveckling i Tingsryd presenteras i kapitel 4.3.2.

2 Plan för den allmänna VA-anläggningen

2.1 Tingsryds framtida vattenförsörjning och avloppshantering

I dagsläget finns fem vattenverk och sex avloppsreningsverk i kommunen. På sikt ser tjänstemännen i kommunen ett behov av att effektivisera verksamheten genom att endast behålla ett färre antal anläggningar och bygga överföringsledningar till dessa.

Stora förändringar i försörjningssystemet är kostsamma och behöver genomföras under lång tid. Samtidigt behövs en tydlig riktning tidigt i arbetet så att investeringar görs i rätt tid och är i linje med det långsiktiga målet.

Målbilden för Tingsryds framtida vattenförsörjning sett till de tekniska anläggningarna är att endast ha tre vattenverk och tre avloppsreningsverk som försörjer kommunens västra del, östra del respektive tätorten. För att möjliggöra detta behöver både ekonomiska, tekniska och naturgivna förutsättningar för genomförandet undersökas. I dagsläget finns inte underlag för att närmare beskriva utformningen av det framtida systemet. Målbilden visar en önskvärd framtida situation att ta sikte mot.

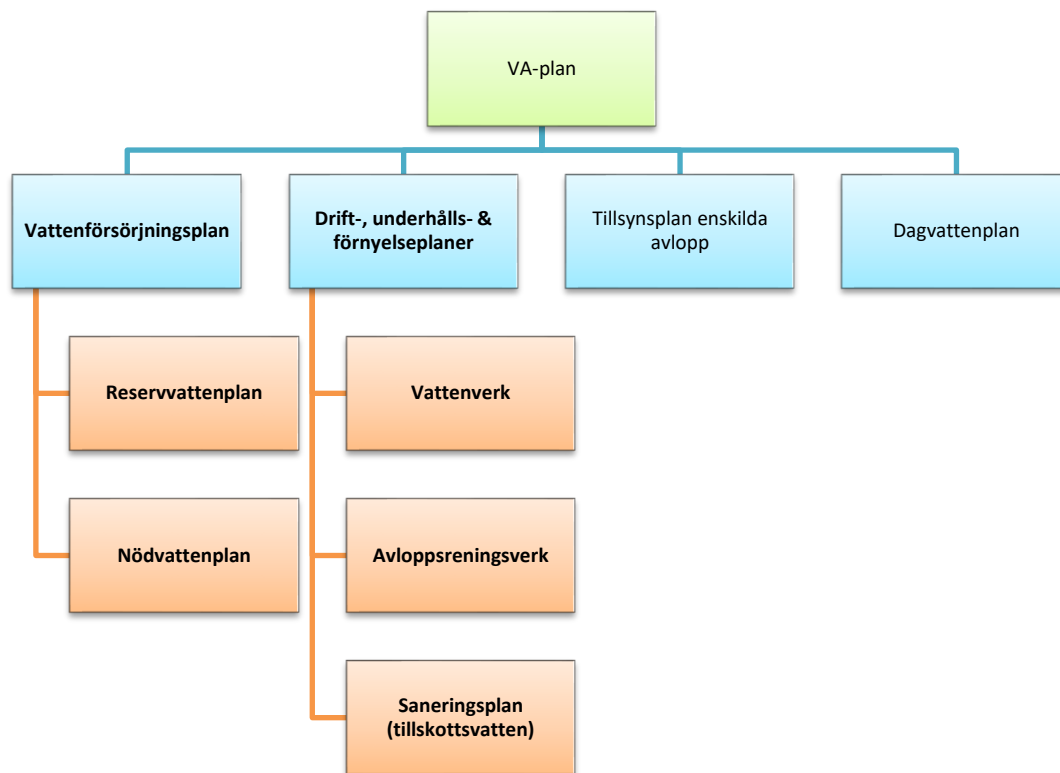
För att bibehålla funktion och leveranssäkerhet krävs ett kontinuerligt drift-, underhålls- och förnyelsearbete som inte kan försummas bara för att målbilden visar att en viss anläggning inte kommer att nyttjas i framtiden. Samtliga anläggningar måste kunna leverera säkert dricksvatten eller rena avloppsvattnet till godkänd kvalitet under hela tiden de nyttjas. Detta innebär att investeringar i viss mån kommer att behöva göras även i de anläggningar som på sikt förväntas läggas ner.

2.2 Åtgärdsbehov

I denna VA-plan beskrivs det övergripande åtgärdsbehovet för att ge en samlad bild av vad som behöver göras för en hållbar utveckling av vattenförsörjning och avloppshantering i kommunen. Åtgärderna presenteras i sin helhet i *Bilaga 4 – Åtgärdslista*. I åtgärdslistan anges ungefärlig tidplan och tidsåtgång för åtgärderna.

2.2.1 Planering av vatten och avlopp

VA-planens delar behöver brytas ner till ytterligare detaljnivå för att alla viktiga aspekter ska planeras långsiktigt. Som övergripande åtgärder har därför ytterligare planer identifierats som behövs för att skapa ett helhetsperspektiv på åtgärdsbehovet innan vidare utredningar och fysiska åtgärder utförs. I viss mån kommer dock mer detaljerade åtgärder att behöva utföras parallellt med det långsiktiga planeringsarbetet för att verksamheten ska fungera kontinuerligt.

Figur 2. Behov av mer detaljerade planer som underlag för beslut om framtida utformning av VA-systemet har identifierats. Planer i fet stil är prioriterade då de har störst påverkan på framtida inriktningsbeslut.

En vattenförsörjningsplan som beskriver vattentillgången i kommunens vattenresurser samt visar om det finns möjligheter till mellankommunalt samarbete (både export och import av vatten) i någon del av kommunen. För att bedöma vilka vattenresurser som på lång sikt har tillräcklig kapacitet för kommunens försörjning behövs även en långsiktig befolkningsprognos och prognos om vattenanvändningen i hushåll och industri.

Då ett förändrat klimat kan påverka tillgången av vatten behöver också långsiktiga förändringar i kapacitet och vattenkvalitet beaktas. Som en grund för att bedöma effekten av förändringarna behöver nuvarande situation vad gäller vattenkvalitet och vattennivåvariationer vara kända. Övervakning av råvattenkvalitet och grundvattennivåer är därför en viktig åtgärd för de vattentäkter som är viktiga för kommunens framtida försörjning.

Genom att peka ut viktiga framtida vattenresurser i en vattenförsörjningsplan och införliva resultatet i kommunal planering, exempelvis i ÖP, uppnås ett grundläggande skydd mot oönskad exploatering av viktiga områden för framtida vattenförsörjning. Det är också viktigt att de resurser som nyttjas idag och är viktiga även i framtiden skyddas genom

reviderade vattenskyddsområden. Det är också viktigt att rätten att ta ut vatten skyddas genom att ha tillstånd för vattenuttagen.

Dricksvattenförsörjning är en samhällskritisk funktion som behöver fungera även vid störning. Det är därför viktigt att även planera för reservvattenförsörjning som kan sättas in i händelse av att ordinarie vattentäkt inte kan nyttjas. Reservvattenförsörjning kan lösas på olika sätt. Det är viktigt att besluta om hur kommunen löser reservvattenförsörjningen innan vattentäkter avvecklas, då de kan ha en viktig reservfunktion även om de inte nyttjas för ordinarie försörjning.

Även på avloppssidan behövs en prognos för framtida belastning från hushåll och industrier för att kunna besluta om vägval och dimensionering av verk vid ombyggnation.

Mängden tillskottsvatten behöver minskas för att minska belastningen på avloppsreningsverken. Detta blir än mer aktuellt vid anläggande av överföringsledningar, för att undvika att pumpa stora mängder tillskottsvatten. Det är därför viktigt att arbeta aktivt efter en saneringsplan.

För att möjliggöra en hållbar dagvattenhantering behövs en långsiktig planering och ett förvaltningsöverskridande samarbete. För att tydliggöra ansvarsfördelningen för dagvattenhantering, sprida information samt ge stöd i det dagliga arbetet kan en dagvattenhandbok vara ett bra verktyg.

De föreslagna planerna genererar i sin tur delåtgärder som efterhand behöver inkluderas i VA-planen och planeras in tidsmässigt och ekonomiskt. Exempelvis (förenklat) kan en vattenförsörjningsplan leda till

- (1) utredning av platser för möjliga framtida vattentäkter
som i sin tur leder till
- (2) anläggning av ny vattentäkt.

2.2.2 Vattenverk

Det styrsystem som används i samtliga vattenverk i kommunen produceras inte längre och vid årsskiftet 2020 slutar återförsäljarna att tillhandahålla reservdelar. För en säker drift behöver styrsystemet bytas ut på samtliga verk snarast. Detta arbete pågår.

I dagsläget finns tillräcklig kapacitet i vattenförsörjningen i samtliga orter förutom Yxnanäs där kapacitetsbrist uppstår på sommaren.

Hensmåla vattenverk, som är kommunens största, har god kapacitet för dagens behov, men då industrin Trensåm planerar att utöka verksamheten finns behov av kapacitetsökning i vattenverket på sikt. Råvattentillgången vid Hensmåla kan stärkas ytterligare genom att möjliggöra infiltration av ytvatten från Rålången eller Ronnebyån för den händelse att vatten från Stora Hensjön inte kan nyttjas eller inte räcker till.

I kommunens fyra mindre vattenverk i Ryd, Korrö, Yxnanäs och Linneryd finns behov av åtgärder för att klara framtida behov och ge en säker dricksvattenförsörjning. I Ryd behöver även vattentäkten ses över då brunnarna/infiltrationsanläggningen ligger inom

ett översvämningsskänsligt område vid Mörrumsån. I dagsläget saknas reservalternativ om brunnarna skulle översvämmas. I Yxnanäs behöver ägandeförhållandena ses över då det endast finns servitut idag.

Innan större investeringar görs i kommunens mindre vattenverk behöver det utredas om vattenförsörjningen istället ska lösas genom överföring av vatten från Hensmåla till Ryd samt från Linneryd till Korrö och Yxnanäs. Vid ombyggnad av Linneryds vattenverk är dimensioneringen beroende av huruvida Korrö och Yxnanäs ansluts eller ej. Det är prioriterat att hitta en gemensam framtida lösning för Korrö och Linneryd.

2.2.3 Avloppshantering

Precis som för vattenverken behöver styrsystemet i samtliga avloppsreningsverk bytas ut då reservdelar inte längre går att köpa. Detta arbete planeras. Arbete pågår med att byta styrsystemet i pumpstationerna.

Tillskottsvatten är ett generellt problem i avloppsreningsverken i kommunen och det krävs ett långsiktigt systematiskt arbete för att minska inläckage och åtgärda felkopplingar. Den stora mängden tillskottsvatten innebär inte bara att stora mängder vatten behöver pumpas utan också att stora mängder rent vatten når avloppsreningsverken och orsakar överbelastning där.

Det finns stora tillskottsvattenproblem i samtliga reningsverk. Tillskottsvattnet från Fridafors och Väckelsång är särskilt problematiska eftersom det pumpas långa sträckor.

Flera av avloppsreningsverken i kommunen är äldre och har därför inte fullt utbyggda digitala övervakningssystem och larmfunktioner. Detta gör anläggningarna mycket resurskrävande och gör att driftstörningar inte kan åtgärdas lika effektivt. Det pågår ett arbete med att datorisera övervakning och larm för att åtgärda detta. Korrö, Yxnanäs och Urshults avloppsreningsverk kräver mycket tillsyn på grund av detta.

Tingsryds avloppsreningsverk är idag nära maxbelastning på grund av industrin Trensum och klarar inte ökad belastning från hushåll eller industri. Reningskraven med avseende på kväve klaras i nuläget men verket kan komma att behöva utökad rening för att klara eventuella framtida krav på ett separat kväveringssteg. Vid verket hanteras slam från samtliga allmänna avloppsreningsverk och enskilda avlopp i kommunen. Även slamhanteringen behöver ses över.

Urshult avloppsreningsverk belastas med en stor andel tillskottsvatten. Kapaciteten i avloppsreningsverket är god.

Avloppsreningsverket i Ryd är relativt nybyggt. Den biologiska reningen i verket är dock underdimensionerad sett till nuvarande belastning. Detta kan både bero på den stora mängden tillskottsvatten som belastar verket.

Avloppsreningsverket i Korrö är i behov av total upprustning. Det har låg belastning sett till sin kapacitet men kräver mycket resurser på grund av sin ålder samt att det saknas övervakning och larm, vilket kräver regelbunden tillsyn.

Avloppsreningsverket i Yxnäs kräver regelbunden tillsyn då det saknas larm och övervakning vid anläggningen. Inloppspumparna är inte frekvensstyrda vilket innebär att verket får en ojämn belastning.

På sikt är det av intresse att utreda överföringsledningar mellan Urshult och Tingsryd, mellan Linneryd och Korrö samt mellan Yxnäs och Rävemåla för att kunna minska antalet avloppsreningsverk. För att undvika att pumpa stora mängder tillskottsvatten är det därför viktigt att arbeta aktivt med åtgärder för att minska belastningen till dess. Utredningen behöver också beakta hur vattenförsörjningen löses i dessa orter.

3 Plan för VA utanför verksamhetsområde

3.1 Utbyggnad av vatten och avlopp till befintlig bebyggelse

3.1.1 Betydelsen av "§ 6-områden"

Enligt 6 § i vattentjänstlagen (LAV)¹, har kommunen ett ansvar att ordna vattentjänster (dricks- och/eller avloppsvatten) för bebyggelse som tillsammans bildar ett större sammanhang, om risk för människors hälsa eller miljön föreligger:

Vattentjänstlagen 6 §:

Om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse, skall kommunen

- 1. bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas, och*
- 2. se till att behovet snarast, och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän va-anläggning.*

Grundprincipen, vilken bland annat är omnämnd i propositionen till vattentjänstlagen, är att ett större sammanhang innebär bebyggelse motsvarande minst 20–30 fastigheter. Det kan dock vara ett lägre antal beroende på hur nära bebyggelsen ligger ett annat större sammanhang. Kommunen utreder behovet och länsstyrelsen utför tillsyn. Länsstyrelsen kan efter tillsyn besluta om förelägganden, dvs. besluta om kommunen är skyldig att ordna vattentjänster enligt 6 § LAV.

3.1.2 Metodik

Det finns inga fastställda kriterier för hur kommuner ska gå tillväga för att identifiera och bedöma behov av allmänt VA (och möjligheter till anslutning) för de områden som kan komma att omfattas av 6 §, vattentjänstlagen (LAV).

Tillvägagångssättet för att undersöka var §6 LAV kan vara tillämplig i Tingsryds kommun har varit följande:

1. **Identifiering** av tätt belägen bebyggelse genom GIS-analys.
2. **Bedömning** av huruvida det finns ett behov av förändrad VA-lösning i de identifierade områdena samt hur möjligheten till VA-utbyggnad ser ut.
3. **Indelning** av områdena i **fyra olika kategorier** utifrån bedömningen. Kategoriseringen ska tydliggöra att kommunen behöver arbeta på olika sätt i olika områden för att säkerställa att olägenhet för människors hälsa eller miljön inte uppkommer till följd av bristfälliga VA-lösningar.

¹ Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster

3.2 Identifiering av områden som kan omfattas av 6 § LAV

GIS-analysen har genomförts för att identifiera områden utifrån några bestämda kriterier. Utgångspunkten har varit att identifiera bebyggelsegrupper med bostadshus. För att ett område ska inkluderas i vidare bedömning och kategorisering ska följande kriterier vara uppfyllda:

Området ligger utanför verksamhetsområde för allmänt vatten och/eller avlopp och omfattar minst 10 bostadshus.

Avståndet mellan två intilliggande bostadshus är max 100 m.

Identifieringen syftar till att hitta täta kluster av bostadshus, vilket indikerar att även VA-anläggningarna kan ligga tätt. Kriterierna har valts så att endast områden där bebyggelsen är tät ska identifieras. Vid eventuell VA-utbyggnad kan det dock vara aktuellt att se bebyggelsen i större skala och även inkludera den omgivande bebyggelsen samt anpassa eventuella ledningsstråk så att även mellanliggande bebyggelse kan anslutas.

Sammanlagt identifierades 16 områden i Tingsryds kommun, varav fyra stycken inte ingår i fortsatt bedömning och kategorisering av områden då de redan anslutits till allmänt VA, se Tabell 1 nedan. De 12 områden som tas vidare till bedömning kallas härnäst för "VA-planområden".

Tabell 1. Områden som identifierats i GIS-analysen för Tingsryds kommun. Områden 1-12 visas i karta i bilaga 1.

Nr.	Område
1	Midingsbråte östra
2	Midingsbråte västra
3	Hjortlid (Fridafors)
4	Fagerfors
5	Djuramåla
6	Blötan
7	Östra Dångebo
8	Ålshult
9	Rössmåla
10	Bro
11	Sandvik
12	Norra Linneryd
-	Elsemåla/Elserås (<i>redan anslutet</i>)
-	Mårslycke västra (<i>redan anslutet</i>)
-	Kåranäs semesterby (<i>camping/stugområde, redan anslutet</i>)
-	Väckelsång norra (<i>redan anslutet</i>)

3.3 Bedömning av identifierade områden

Bedömningsmodellen som använts har två delar; bedömning av *behov* och bedömning av *möjlighet*.

Behovet avspeglar hur angeläget det är att förbättra vattenförsörjning eller avloppshantering i området för att skydda människors hälsa eller miljön. I bedömningen tas hänsyn till om det finns tjänligt dricksvatten i tillräcklig mängd samt om det finns förutsättningar för att ordna en godkänd enskild avloppsanläggning inom fastigheten. Därtill vägs storleken på området och planerad bebyggelseutveckling in. Modellen som används för bedömning av behov beskrivs i kapitel 3.3.1.

Möjligheten avspeglar hur kostsamt det är att ansluta ett område till allmänt VA genom överföringsledningar² till den befintliga allmänna VA-anläggningen. I bedömningen beaktas bland annat avståndet till en möjlig anslutningspunkt och de anläggningstekniska förutsättningarna inom området. Modellen som används för bedömning av möjlighet beskrivs i kapitel 3.3.2.

Den slutgiltiga kategoriseringen (Figur 3) påverkas av ett antal så kallade *påverkansfaktorer*. Det innebär att yttre faktorer som till exempel områdenas geografiska placering i förhållande till varandra eller, bildande av en VA-samfällighet, kan påverka vilken kategori ett område tilldelas. Påverkansfaktorena beskrivs i kapitel 3.3.3.

Figur 3. Kategorisering grundas på en sammanvägning mellan bedömning av behov och möjlighet samt justering utifrån vissa påverkansfaktorer.

3.3.1 Bedömning av behov

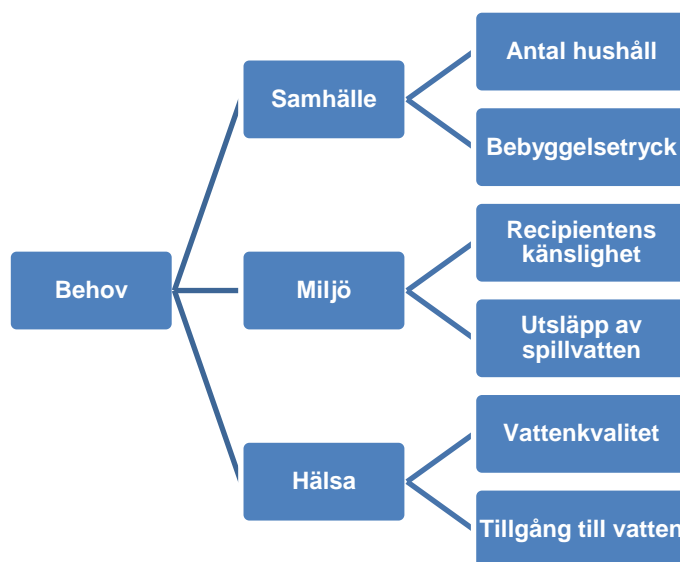
Bedömningen av *behov* grundas på kriterier avseende samhälle, miljö och hälsa enligt Figur 4 nedan.

I områden med bristande tillgång till tjänligt dricksvatten i tillräcklig mängd och/eller tillräckliga förutsättningar att ordna en godkänd enskild avloppsanläggning inom fastigheten finns ett behov av att förändra lösningen för vattenförsörjning och

² Anläggning av lokala vattenverk och avloppsreningsverk kan vara ett alternativ till överföringsledningar om avstånden är långa. Det alternativet har dock inte inkluderats i bedömningsmodellen.

avloppshantering. Ju fler fastigheter som finns inom området desto större blir behovet av miljömässiga skäl såväl som hälsomässiga.

Områden som kommer att utökas, antingen genom ett stort bebyggelsetryck eller genom kommunala planer, är viktiga att fånga upp innan problem uppstår.

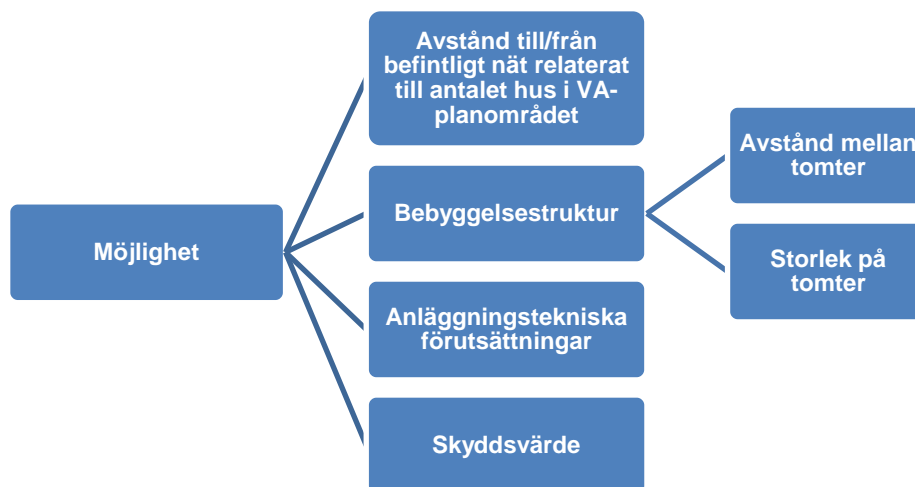
Figur 4. Bedömning av behov grundas på kriterier avseende samhälle, miljö och hälsa.

3.3.2 Bedömning av möjlighet

Bedömningen av *möjlighet* grundas på kriterier avseende avstånd, bebyggelsestruktur (med ett par underkriterier), anläggningstekniska förutsättningar och skyddsvärde enligt **Fel! Hittar inte referenskölla**. Figur 5. Bedömningskriterierna ska spegla risken för höga kostnader.

När förutsättningarna för VA-utbyggnad är ogynnsamma, krävs dyrare tekniska lösningar vilket kan ge en hög kostnad, speciellt om få abonnenter ska anslutas och täckningsgraden är låg. I bedömningen resulterar detta i en låg möjlighet. Låg möjlighet kan också bero på att ledningssträckan mellan VA-planområdet och verksamhetsområdet omfattas av skyddsvärden av olika slag som behöver beaktas vid ledningsförläggning. De typer av skyddsvärden som beaktats i bedömningen är arkeologi & fornlämningar, skyddad natur, riksintressen och infrastruktur som behöver passeras.

I de fall möjligheten är låg kan det vara en bättre lösning att förbättra situationen för vatten och avlopp i området på annat sätt än anslutning till den allmänna VA-anläggningen via överföringsledning.

Figur 5. Bedömning av möjlighet grundas på kriterier avseende avstånd till befintligt nät i relation till antalet hus i det aktuella området, bebyggelsestruktur inom området, anläggningstekniska förutsättningar och skyddsvärden som kan göra VA-utbyggnad mer kostsam.

3.3.3 Påverkansfaktorer

Resultatet av bedömningarna ovan har diskuterats och en kategori/klassning har valts för respektive VA-planområde. När detta görs vägs ytterligare faktorer in som inte tagits med i klassningen.

Vanliga påverkansfaktorer är inbördes geografisk placering och samhällsutveckling i anslutning till (men inte inom) området.

För de områden som identifierats är inbördes geografisk placering normalt en betydande påverkansfaktor. Det gäller speciellt när det finns behov av VA-utbyggnad till ett område och det finns andra VA-planområden längs tänkt sträckning för en överföringsledning. Så är inte fallet i Tingsryds kommun då områdena generellt inte är belägna nära varandra och ingen VA-utbyggnad föreslås, se kapitel 3.4.1.

Samhällsutvecklingen i Tingsryd är koncentrerade kring centralorten och det finns inte några större utbyggnadsplaner som bedöms påverka möjligheterna att ansluta något av VA-planområdena till allmänt VA.

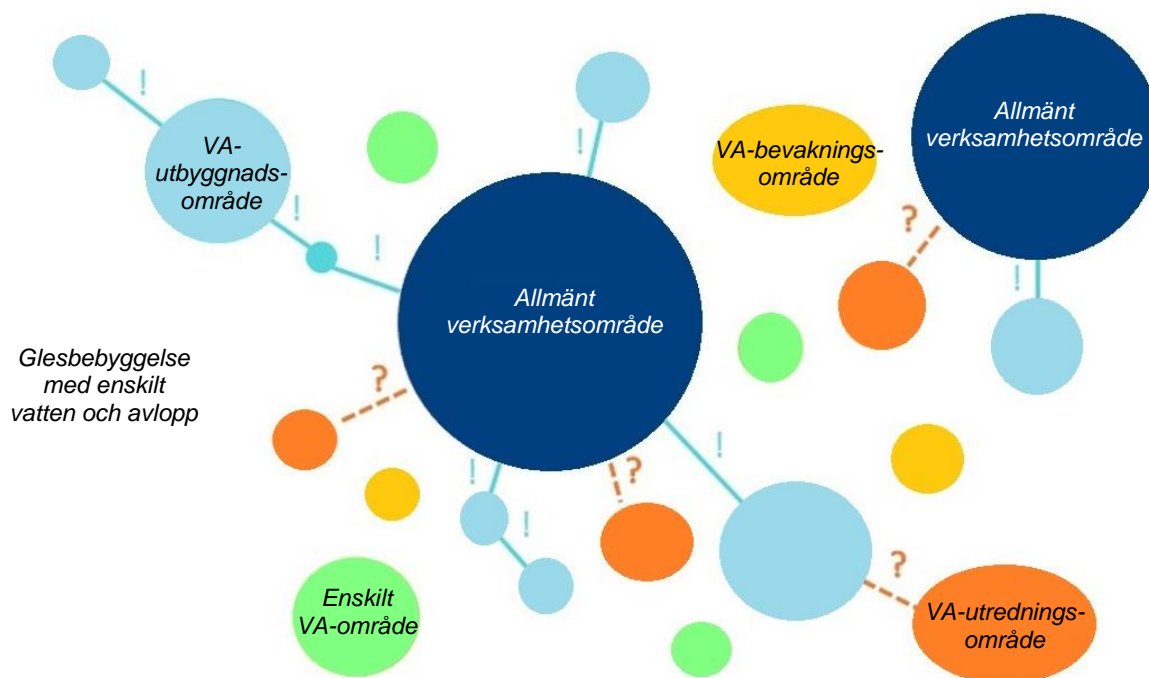
Inga specifika påverkansfaktorer har inverkat på den slutgiltiga kategoriseringen. Vid revidering av planen är det dock viktigt att beakta dessa faktorer.

3.4 Kategorisering

Kategoriseringen av områden görs för att det ska vara tydligt hur kommunen avser att hantera dem. Det möjliggör även tydlig kommunikation till kommuninvånarna om hur vattenförsörjningen och avloppshantering planeras att utvecklas. Varje område som identifierats delas in i någon av följande fyra områdeskategorier:

- VA-utbyggnadsområde
- VA-utredningsområde
- VA-bevakningsområde
- Enskilt VA-område

En schematisk illustration av de olika VA-planområdena visas i Figur 6. Efter figuren följer en beskrivning av de olika typerna av VA-planområden samt övriga områden.

Figur 6. Schematisk figur över de fyra olika områdestyperna och allmänt verksamhetsområde. All bebyggelse som inte faller inom någon av dessa områden klassas som Glesbebyggelse med enskilt vatten och avlopp.

VA-utbyggnadsområde

VA-utbyggnadsområden har idag enskild vattenförsörjning och avloppshantering, men planeras att införlivas i verksamhetsområde för allmänna vattentjänster.

VA-utredningsområde

I VA-utredningsområden kan det finnas ett behov av förändrad vattenförsörjning eller spillvattenhantering, men det är ännu inte klargjort hur det löses bäst.

Områden där bästa lösningen inte kan bedömas utifrån befintligt underlag krävs en utredning. Det kan exempelvis vara områden i utveckling där omfattning av nybyggnationen behöver vara känd innan det är möjligt att bedöma huruvida enskilt vatten och avlopp kan godtas. Även områden där det finns indikationer på att den enskilda försörjningen inte fungerar, men där informationen inte är tillräcklig för att bedöma behovet av VA-utbyggnad kan bli VA-utredningsområden.

VA-utredningsområde är en temporär kategori. När utredningen är utförd blir området istället VA-utbyggnadsområde, VA-bevakningsområde eller Enskilt VA-område.

VA-bevakningsområde

I VA-bevakningsområden fungerar vattenförsörjning och avloppshantering väl idag. Det finns dock indikationer på att den situationen kan förändras om det exempelvis tillkommer fler hus. Det handlar om områden där det i dagsläget inte finns planer på exploatering eller utveckling av bebyggelsestrukturen. I dessa områden behöver inte möjligheten att förändra VA-lösningen utredas vidare. Kommunen behöver dock bevaka utvecklingen i området så att åtgärder kan vidtas ifall detta skulle förändras.

Kommunens bevakning består i att uppmärksamma tillkommande bygglov eller förändring i nyttjande av bebyggelsen som kan påverka förutsättningarna för vattenförsörjning och avloppshantering.

Enskilt VA-område

Enskilt VA-område har enskild vattenförsörjning och avloppshantering som, utifrån den information kommunen har, fungerar tillfredsställande idag. Området har goda förutsättningar att även inom kommunens planeringshorisont fortsätta försörjas genom enskilda anläggningar för vatten och avlopp. Tillsyn och prövning av avlopp och tillsyn över större dricksvattenanläggningar sker här på samma sätt som i övrig bebyggelse utanför verksamhetsområde.

3.4.1 VA-planområden i Tingsryds kommun

Inga områden kategoriseras som VA-utbyggnadsområde eller VA-bevakningsområde. Av de 12 bedömda områdena kategoriseras ett som VA-utredningsområde, medan resterande 11 områdena kategoriseras som enskilt VA-område.

Resultatet av kategoriseringen visas i Tabell 2 och i kartan i bilaga 1. I bilaga 2 finns områdesbeskrivningar som beskriver de platsspecifika förhållandena i respektive område som motiverar kommunens framtida hantering av området.

Tabell 2. Klassade VA-planområden i Tingsryds kommun.

Nr.	Område	Kategori
1	Midingsbråte östra	Enskilt VA-område
2	Midingsbråte västra	Enskilt VA-område
3	Hjortalid (Fridafors)	Enskilt VA-område
4	Fagerfors	Enskilt VA-område
5	Djuramåla	Enskilt VA-område
6	Blötan	Enskilt VA-område
7	Östra Dångebo	Enskilt VA-område
8	Ålshult	Enskilt VA-område
9	Rössmåla	Enskilt VA-område
10	Bro	Enskilt VA-område
11	Sandvik	VA-utredningsområde
12	Norra Linneryd	Enskilt VA-område

3.4.2 Övrig bebyggelse

Den övriga bebyggelsen i Tingsryds kommun, det vill säga bebyggelse som inte inkluderas i identifierade VA-planområden, tillhör antingen allmänt verksamhetsområde eller utgörs av glesbebyggelse med enskilt vatten och avlopp. Utveckling av vattenförsörjning och avloppshantering för övrig bebyggelse hanteras inte i VA-utbyggnadsplanen. Se beskrivning av områden med övrig bebyggelse nedan.

Allmänt verksamhetsområde

Kommunen har ansvar för att det inom verksamhetsområdet för allmänna vattentjänster finns tillgång till tjänligt dricksvatten i tillräcklig mängd och en godkänd hantering av spillvatten samt i vissa fall även dagvatten.

Glesbebyggelse med enskilt vatten och avlopp

Glesbebyggelse med enskild VA-försörjning benämns de områden med enskilt vatten och avlopp som inte identifierats som VA-planområde. Respektive fastighetsägare ansvarar för att det finns tillgång till tjänligt dricksvatten i tillräcklig mängd och en godkänd hantering av spillvatten. Kommunen utövar endast avloppstillsyn och tillsyn över större enskilda dricksvattenanläggningar.

3.5 Vidare arbete med vatten och avlopp utanför verksamhetsområde

Hur vatten och avlopp hanteras inom respektive typ av VA-planområde beskrivs översiktligt i kapitel 5. Nedan görs en utveckling om de två kategorier som är aktuella i nuvarande bedömning, enskilt VA-område och VA-utredningsområde samt ordinarie tillsynsarbete utanför verksamhetsområde.

3.5.1 Tillsyn och prövning

Utanför verksamhetsområde utövar miljökontoret tillsyn över enskilda avlopp och hanterar tillståndsansökningar för nyanläggningar av avlopp. Inom de flesta VA-planområden har kommunen inventerat och ställt krav på fastighetsägare att åtgärda bristfälliga avlopp. Kommunen har tagit fram en prioriteringsordning för tillsyn där fokus ligger på de äldre typer av avloppsanläggningar som inte uppfyller gällande reningskrav. Under de närmsta åren prioriteras fastigheter med stenkistor, i första hand permanentboende och därefter fritidsboende. Tillsynen av dessa bedöms pågå fram till ca 2024. I prioriteringsordningen prioriteras även avlopp nära vattenförekomster, inom vattenskyddsområden och vid badplatser.

Dricksvattenförsörjningen är upp till fastighetsägarna att lösa och kommunen utövar endast tillsyn på de anläggningar som försörjer fler än 50 pe, distribuerar mer än 10 m³/d eller försörjer en kommersiell verksamhet.

3.5.2 VA-planområden

3.5.2.1 *VA-utredningsområde*

Sandvik (omr. Nr. 14) är Tingsryds enda VA-utredningsområde. Befintliga avlopp behöver åtgärdas och den närliggande sjön Viren är övergödningsskänslig. Utredningen syftar till att ta reda på hur den nuvarande avloppshanteringen fungerar och om avloppssituationen går att lösa enskilt på ett godkänt sätt för människors hälsa och miljön. Miljökontoret ansvarar för denna utredning som planeras att genomföras under 2020.

Utifrån utredningens resultat tas vidare beslut om hur området ska hanteras. Antingen identifieras inget behov av allmänt vatten och avlopp – då kategoriseras det som enskilt VA-område – eller så blir VA-utbyggnad till området aktuell. Om utfallet blir det senare ligger ansvaret hos VA-enheten att utreda vilken den bästa lösningen för området är sett till ekonomi, människors hälsa och miljön.

Området har redan kommunalt vatten, men det är oklart om alla är inkopplade.

3.5.2.2 *Enskilt VA-område*

Samtliga 11 VA-planområden utöver område 14 tillhör kategorin "enskilt VA-område". Det innebär att kommunen inte planerar några åtgärder i områdena utöver ordinarie tillsyn. Samma prioriteringsordning gäller inom dessa områden som för övrig tillsyn, se kapitel 3.5.1.

3.5.3 Uppdatering av planen

För att VA-planområdena och deras bedömning ska vara aktuell behöver bedömningen uppdateras och kompletteras med eventuella tillkommande områden. Uppdatering görs förslagsvis i samband med uppdatering av VA-planen var fjärde år eller vid behov till följd av exploatering eller planläggning.

4 Tingsryds VA-plan i ett större sammanhang

4.1 Åtgärder för bättre vattenstatus

Kommunerna har en viktig roll i vattenförvaltningen och ansvarar för planering av mark och vatten inom sitt geografiska område. Arbetet med att skapa god status i sjöar, vattendrag och grundvatten i Sverige utgår ifrån förvaltningsplaner och åtgärdsprogram som tagits fram för landets fem vattendistrikt. Tingsryds kommun tillhör Södra Östersjöns vattendistrikt.

Åtgärdsprogrammen riktar sig till myndigheter och kommunerna har sammanlagt åtta åtgärder som åligger dem att göra. Följande åtgärder har koppling till vattenförsörjning och avloppshantering:

- Tillsyn över avloppshantering (både enskilda avlopp och allmänna anläggningar) (Kommunerna, Åtgärd 3 & 4)
- Skydd av vattentäkter och framtida vattenresurser (Kommunerna, Åtgärd 5)
- Hänsyn till miljö kvalitetsnormer vid planering och prövning (Kommunerna, Åtgärd 6)
- Upprätta och utveckla vatten- och avloppsplaner samt dagvattenplaner (Kommunerna, Åtgärd 7 & 8)

VA-planen är i sig vad som avses med vatten- och avloppsplan i åtgärdsprogrammet. En dagvattenplan, eller handbok för dagvattenhantering, föreslås som en åtgärd i VA-planen. Vattenförsörjningsplanen, inrättande av vattenskyddsområden samt tillsyn av vattenskyddsföreskrifter är verktyg för att skydda vattentäkter och framtida vattenresurser. Hänsyn till miljö kvalitetsnormer i såväl tillsyn som planering och prövning är ett kontinuerligt arbete som uppmärksammas i och med framtagandet av VA-planen.

Utöver dessa administrativa åtgärder är förhoppningen att de fysiska åtgärder som utförs tack vare VA-planen ska minska VA-verksamhetens omgivningspåverkan och därmed också bidra till bättre vattenstatus.

4.2 Tingsryds kommuns översiktsplan

I översiktsplanen som antogs 2018 nämns att kommunen bland annat har åtagit sig att arbeta med att se över skyddet för dricksvattentäkter, ta fram en VA-plan, dricksvattenförsörjningsplan och dagvattenpolicy samt fortsätta att ställa krav på enskilda avloppsanordningar som inte uppfyller Naturvårdsverkets krav. Kommunen vill verka för att statusen i sjöar och vattendrag inte försämras och om möjligt förbättras. Arbetet med att ställa krav på enskilda avloppsanläggningar samt att ta fram en VA-plan är konkreta åtgärder som bidrar till att statusen på sikt förbättras.

4.3 Hållbar utveckling och Agenda 2030

I september 2015 antog FN:s medlemsländer Agenda 2030 och de 17 globala målen för hållbar utveckling. I och med antagandet har världens länder åtagit sig att *fram till 2030*

leda och styra mot en hållbar och rättvis framtid, utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser.

4.3.1 Globala mål i ett lokalt perspektiv

Agenda 2030 är en global målsättning och det är med det perspektivet som mål och delmål är formulerade. Det är dock en förutsättning att alla länder vidtar åtgärder efter sina respektive förutsättningar. För att nå målen krävs engagemang från samtliga sektorer och alla nivåer i samhället. Även lokal utveckling i Tingsryd behöver vara hållbar och beakta såväl sociala som miljömässiga och ekonomiska aspekter. Det är med fokus på det lokala perspektivet och förbättring gentemot nuläget inom Tingsryds kommun som hållbarhetsbedömningen av VA-planen har gjorts. Förbättringar inom vattenförsörjning och avloppshantering i Tingsryds kommun kan bidra till sociala, ekonomiska och miljömässiga vinster lokalt men har marginell påverkan globalt.

4.3.2 VA-planens bidrag till hållbar utveckling i Tingsryds kommun

För att visualisera hur vatten- och avloppsplanen bidrar till en hållbar utveckling i Tingsryds kommun har planens åtgärder och ambitioner jämförts mot de globala hållbarhetsmålen samt deras 169 delmål. Resultatet visas i hållbarhetssolen i Figur 7 nedan. Strålarnas storlek visar i hur stor utsträckning ett mål påverkas vid genomförande av planen och är en sammanvägning av samtliga berörda delmål. Bedömningen är översiktlig och påverkan har inte kvantifierats. Fokus ligger på att visa hur situationen *inom kommunen och i Sverige* förbättras. På den lokala spelplanen kan vatten- och avloppsplanen bidra till en mer hållbar utveckling men den har marginell påverkan globalt.

Eftersom bedömningen är gjord för en plan innebär det att hållbarhetssolen visar *potentialen* till förbättring förutsatt att planerade åtgärder vidtas och ambitioner vidhålls.

Swecos Hållbarhetsol™

Figur 7. Swecos Hållbarhetsol™ med illustration av de väsentliga mål som bedöms påverkas.

Bedömningen är gjord utifrån delmålen som finns till vart och ett av de 17 målen. Nedan presenteras korta motiveringar till varför och hur VA-planen berör de olika delmålen.

Mål 3 – God hälsa och välbefinnande berörs genom delmål 3.9.

Till 2030 väsentligt minska antalet döds- och sjukdomsfall till följd av skadliga kemikalier samt föroreningar och kontaminering av luft, vatten och mark.

I Sverige är dricksvatten oftast hälsomässigt säkert men incidenter med kontaminerat dricksvatten förekommer även här. Flera åtgärder i VA-planen kan minska risken för sjukdom till följd av vattenburen smitta, direkt eller indirekt. Vattenskyddsområden säkerställer råvatten av god kvalitet och genom riktad tillsyn och förnyelsearbete minskar utsläpp av avloppsvatten i områden nära vattentäkter.

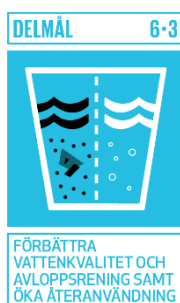
Mål 6 – Rent vatten och sanitet för alla har tre delmål som tydligt kan kopplas till VA-planens syfte. Rent vatten och sanitet är kärnan i VA-verksamheten och mål 6 är därför det globala mål som har närmast koppling till VA-planen. VA-planens bidrag till verksamheten är framförallt ett långsiktigt helhetsperspektiv där samhällsutveckling, ekonomi och VA-verksamhetens miljömässiga effekter beaktas samlat.

Senast 2030 uppnå allmän och rättvis tillgång till säkert och ekonomiskt överkomligt dricksvatten för alla.

Grunden till detta delmål har funnits länge i Sverige. I och med att vattenförsörjning och avloppshantering kräver ett kontinuerligt underhålls- och förnyelsearbete samt att krav och regler för dricksvattensäkerhet successivt skärps är delmål 6.1 aktuellt än idag.

Säkerhet i dricksvattenförsörjningen innebär såväl utveckling av det tekniska systemet från råvattenkälla till kran som förbättrad informationshantering i och med skärpta lagkrav. Åtgärder som att inrätta vattenskyddsområden är en viktig del i säkerheten såväl som förnyelsearbete på ledningsnät och vattenverk samt ordinarie övervakning och kontroll i dricksvattenproduktionen. Genom den långsiktiga planeringen i VA-planen kan kommunen också säkerställa att rätt investeringar görs och att eftersökt nytta fås till rimlig kostnad.

Till 2030 förbättra vattenkvaliteten genom att minska föroreningar, stoppa dumpning och minimera utsläpp av farliga kemikalier och material, halvera andelen obehandlat avloppsvatten och väsentligt öka återvinningen och en säker återanvändning globalt.

Framtagande av en VA-plan är en åtgärd i vattenförvaltningen som åligger kommuner och syftet är bland annat att minska avloppspåverkan i recipienter. Detta görs till exempel genom att minska bräddningar (effekt av saneringsplanen) och minska mängden önskade ämnen i avloppsvattnet genom

uppströmsarbete.

DELMÅL 6-4 *Till 2030 väsentligt effektivisera vattenanvändningen inom alla sektorer samt säkerställa hållbara uttag och en hållbar försörjning med sötvatten för att angripa vattenbristen och väsentligt minska det antal människor som lider av vattenbrist.*

Hållbara vattenuttag en förutsättning för en säker dricksvattenhantering även i kommuner som inte har vattenbrist. Hållbara uttag innebär att vattenresurser inte överutnyttjas och att tillgången till råvatten är säkrad. En åtgärd för att uppnå detta är att se till att ha tillstånd för uttag från alla allmänna vattentäkter.

Förnyelse av ledningsnät är också viktigt för att effektivisera vattenanvändningen och öka leveranssäkerheten.

Eftersom vatten- och avloppsanläggningar utgör samhällskritisk infrastruktur berörs även **Mål 9 – hållbar industri, innovationer och infrastruktur.**

DELMÅL 9-1 *Bygga ut tillförlitlig, hållbar och motståndskraftig infrastruktur av hög kvalitet, inklusive regional och gränsöverskridande infrastruktur, för att stödja ekonomisk utveckling och människors välbefinnande, med fokus på ekonomiskt överkomlig och rättvis tillgång för alla.*

Det finns ett behov av att se över om det går att utnyttja resurser effektivare genom utbyggnad och sammankoppling av VA-systemet mellan vissa orter. För att uppnå en hållbar VA-utveckling behöver helheten i samhällsutvecklingen, ekonomi, miljömässiga aspekter och klimatanpassning beaktas. Det finns åtgärder i VA-planen som

handlar om att utreda dessa aspekter så att framtida beslut om utbyggnad förs på rätt grund.

DELMÅL 9-4 *Till 2030 rusta upp infrastrukturen och anpassa industrin för att göra dem hållbara, med effektivare resursanvändning och fler rena och miljövänliga tekniker och industriprocesser. Alla länder vidtar åtgärder i enlighet med sina respektive förutsättningar.*

Det pågår ett ständigt arbete med underhåll och förnyelse av vatten- och avloppsinfrastrukturen (ledningsnät och tillhörande anläggningar) för att, precis som mål 9.1 anger, hålla hög leveranssäkerhet, klara varierande belastning och effektivisera resursanvändningen. VA-planen påtalar behovet av samlad långsiktig planering i form av drift-

underhålls- och förnyelseplaner. VA-systemet kräver stora investeringar och planering innebär att investeringar kan fokuseras där behoven är störst. Genomförandet av VA-planen kan potentiellt ha stor effekt för att uppnå förbättringar i drift-, underhålls- och förnyelsearbetet.

Väl fungerande vattenförsörjning och avloppshantering är en förutsättning för **Mål 11 – hållbara städer och samhällen.**

Till 2030 verka för en inkluderande och hållbar urbanisering samt förbättra kapaciteten för deltagandebaserad, integrerad och hållbar planering och förvaltning av bosättningar i alla länder.

Idag ses dagvattenhantering som en viktig samhällsplaneringsfråga. Det är bland annat detta som ligger till grund för behovet av en dagvattenhandbok vilket påtalas i VA-planen. Själva VA-planeringen i sig lyfter också VA-situationen till fler enheter än bara VA, vilket är en förutsättning för att beakta VA i samhällsutvecklingen.

VA-planen berör i förlängningen även **Mål 14 – Hav och marina resurser.**

Till 2025 förebygga och avsevärt minska alla slags föroreningar i havet, i synnerhet från landbaserad verksamhet, inklusive marint skräp och tillförsel av näringsämnen.

Avloppshantering är en av många källor till näringsämnespåverkan i sjöar, vattendrag och i förlängningen i våra kustvatten. Framtagande av vatten- och avloppsplaner, som denna VA-plan och efterföljande mer detaljerad planering, är en av åtgärderna som kommuner ska genomföra i syfte att minska denna påverkan. Tingsryds VA-plan är en liten del i helheten för att minska näringsämnesbelastningen till södra Östersjön men perspektivet bör ändå lyftas för att påtalas vattenförvaltningens mål. Vattenförvaltningen beskrivs mer ingående i kapitel 8.

Dagvattenhantering kan också beröra **Mål 15 – Ekosystem och biologisk mångfald.**

Till 2020 bevara, återställa och hållbart använda ekosystem på land och i sötvatten och deras ekosystemtjänster, särskilt skogar, våtmarker, berg och torra områden, i enlighet med de skyldigheter som anges i internationella överenskommelser.

När dagvattenhanteringen sker i öppna dagvattenlösningar och integreras i grönytor kan naturliga ekosystemtjänster nyttjas för dagvattenrening. Förändrad dagvattenhantering är inte den främsta åtgärden för att uppnå målet för *ekosystem och biologisk mångfald* men igenom att byta slutna system mot öppna, gröna dagvattenlösningar går det att skapa bättre förutsättningar för vattenrelaterade ekosystem. VA-planen möjliggör, genom dagvattenhandbok och strategier för dagvattenhantering, att det perspektivet implementeras i kommunen.

Förvaltningsövergripande samarbete berörs genom **Mål 17 – Genomförande och globalt partnerskap**.

Uppmuntra och främja effektiva offentliga och offentlig-privata partnerskap samt partnerskap inom det civila samhället vilka bygger på erfarenheterna från andra partnerskap och deras finansieringsstrategier.

VA-planen och dess åtgärder berör flera förvaltningar inom kommunen. Planen har därför tagits fram i ett förvaltningsövergripande samarbete. Även när åtgärderna genomförs berörs flera förvaltningar och i viss mån kommer också dialog med grannkommuner att ske. VA-planen kan därför bidra till att utöka och utveckla samarbetet inom kommunen och med grannkommuner.

Det finns fler aspekter att arbeta med som är viktiga för väl fungerade vattenförsörjning och avloppshantering och även för hållbar utveckling. Exempelvis kan hantering av slam och energieffektivisering bli viktiga frågor i framtiden. VA-planen kommer att vara ett levande dokument och uppdateras löpande. I nuläget beaktas inte dessa frågor på en strategisk nivå i VA-planen men beaktas vid planering och utformning av anläggningar.

Att skapa en långsiktig övergripande planering bidrar till en hållbar utveckling även på sätt som inte lika tydligt kan jämföras mot globala mål. Till exempel skapar en långsiktig planering en bättre grund för väl avvägda ekonomiska beslut och möjligheter att enklare kommunicera åtgärdsbehov i ett samhällsperspektiv vilket främjar ett inkluderande samhälle och välgrundade politiska beslut.

Arbetet mot de globala målen är ett kontinuerligt förbättringsarbete och så är även VA-planeringen. Uppföljning av åtgärder, såväl för att bedöma måluppfyllnad som att utvärdera om önskad effekt uppnåtts, är en förutsättning för förbättring.